

บทที่ 2

ความเข้าใจบางประการ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาษารหัส

1. ความเข้าใจบางประการ

เพื่อความเข้าใจอันถูกต้องร่วมกัน จึงขอให้ความหมายหรือคำจำกัดความเกี่ยวกับคำบางคำในการวิจัย ดังนี้

ความหมายของคำว่า "ตึกแถว"

จากพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช 2479 ส่วนที่ว่าด้วยกฎกระทรวง (พ.ศ. 2498) ข้อบ่งชี้ 3 ในข้อ 1. และเทศบัญญัติของเทศบาลนครต่าง ๆ เช่น เทศบาลนครกรุงเทพฯ เรื่องควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช 2483 หมวดวิเคราะห์ศัพท์ ข้อบ่งชี้ 2 ในข้อ 3. ได้ให้ความหมายคำศัพท์ไว้ดังนี้

ตึกแถว หมายความว่า อาคารที่พีกอาศัยหรืออาคารพาณิชย์ ซึ่งปลุกสร้างติดต่อกันเป็นแถวเกินกว่า 2 ห้อง และประกอบด้วยวัสดุถาวรและทนไฟเป็นส่วนใหญ่

ความหมายของคำว่า "เอกลักษณะ"

จาก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493

เอก, เอกะ ว. หมายถึง หนึ่ง (จำนวน) ศิวคนเดียว, ล้ำฟ้าตัว, เปรี๊ยะ โดดเดี่ยว
ลำเดียว, หนึ่ง, พิเศษ, เฉพาะ, ยิ่งใหญ่, เด่น, ดีเลิศ (ป., ล.)

ลักษณะ (ลักษณ) น. หมายถึง เครื่องแสดงถึงหนึ่งให้เห็นว่าแตกต่างจากอีกสิ่งหนึ่ง, คุณภาพ
ประเภท

เพราะฉะนั้นความหมายของคำว่าเอกลักษณะในที่นี้คือ การมีลักษณะพิเศษ หรือลักษณะเด่น
เฉพาะตัว

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเมือง

John R. Ottensmann กล่าวว่า วิธีการที่จะใช้ในการพิสูจน์การเปลี่ยนแปลงของเมืองนั้น เขาจะใช้รูปแบบการกระจายตัวของประชากร (Population Distribution Models) ซึ่งเชื่อว่าประชากรมักจะหนาแน่นบริเวณศูนย์กลาง แล้วจะค่อยๆ เบาบางลงตามระยะที่ห่างจากศูนย์กลาง เมืองในอเมริกาในช่วง 50 ปี ที่ผ่านมา เมืองจะมีขนาดใหญ่มากขึ้น และเป็นเมืองแบบหลายศูนย์กลางมากขึ้น ประชากรสามารถเลือกที่อยู่ในที่ต่างๆ ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเลือกอยู่บริเวณศูนย์กลางเดียวเช่นเดิม เพราะความสะดวกในการใช้บริการขนส่งสาธารณะทำให้ความสัมพันธ์กับระยะทางลดความสำคัญลงไป และค่าของความหนาแน่นตามระยะทางก็จะลดลงไปด้วย ซึ่งจะแสดงว่าเมืองนั้นเริ่มพึ่งตนเองได้มากขึ้น¹

Barrie Needham กล่าวถึงการโยกย้ายซึ่งอาจเป็นผลกระทบจากระบบการขนส่งได้ เพราะว่าหากระบบการขนส่งของเมืองเปลี่ยนแปลงไป ก็จะทำให้การโยกย้ายเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากความสัมพันธ์ดังกล่าว ก็จะทำให้ลักษณะทางกายภาพของเมืองเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย²

3. ทฤษฎีการโยกย้ายภายในเมือง

H. Hoyt. ได้เสนอทฤษฎีการโยกย้ายแบบ Radial-Sector แนวความคิดของทฤษฎีนี้ว่า เส้นทางคมนาคมและลักษณะทางกายภาพของเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดประเภทการใช้

¹John R. Ottensmann, The Changing Spatial Structure of American Cities. (London: Lexington Books, 1975) , p.63-86.

²Barrie Needham, How Cities Work : An Introduction. (Oxford:

ที่ดิน เพราะฉะนั้นลักษณะการใช้ที่ดินของเมืองจะเป็น Segments ที่เรียงต่อกันเป็นวงกลม รอบศูนย์กลางเมือง ซึ่งเป็นบริเวณย่านการค้า โดยมีเส้นทางคมนาคมหลักของเมืองเป็นตัวกำหนด ทั้งยังแบ่งแยกประเภทและทิศทางการขยายตัวของการใช้ที่ดินในแต่ละ Segments ด้วย¹

Harris & Ullman มีแนวความคิดว่า เมืองขนาดใหญ่โดยทั่วไปมักจะมีศูนย์กลางย่อยแยกจากศูนย์กลางใหญ่ อันเนื่องมาจากการรวมกลุ่มของกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทเดียวกัน หรืออาจเกิดจากการได้เปรียบในเรื่องทำเลที่ตั้ง แต่ศูนย์กลางย่อยเหล่านี้ก็มักจะเกิดขึ้นในบริเวณใกล้เคียงกับบริเวณที่พักอาศัยของคนชั้นกลางและชั้นสูง และเมื่อมีศูนย์กลางย่อยเกิดขึ้นก็จะต้องมีการใช้ที่ดินประเภทอื่นที่สัมพันธ์กันเกิดขึ้นตามไปด้วย²

4. ทฤษฎีหรือแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์

สำหรับในประเทศไทยมีความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้อยมาก จำเป็นต้องอาศัยแนวความคิดจากประเทศอื่นเป็นแนวทาง

จาก Conservation Policy Statement ซึ่งเสนอโดย Essex County Council มีสาระสำคัญดังนี้

1. ทุกเมืองใน Country จะต้องสำรวจหาบริเวณที่ควรจะเป็นบริเวณอนุรักษ์
2. ในบริเวณอนุรักษ์ ควรมีนโยบายท้องถิ่น ดังนี้

2.1 ป้องกันและรักษา โดยการควบคุมทางกฎหมายและการสนับสนุนในด้านต่างๆ

¹H. Hoyt, . The Structure and Growth of Residential Neighborhoods in American Cities. (Washington: Government Printing Office, 1939).

²C. D. Harris and E. Ullman., "Annals of American Academy of Political and Social Science" in The Nature of Cities. (1945)

2.2 การเพิ่มคุณค่าให้บริเวณนั้นโดยการปลูกต้นไม้ กำจัดทัศนภาพที่ไม่เหมาะสมออกไป

3. เสนอแนะเพื่อการพัฒนาและการบูรณะ เช่น การกำหนดเกณฑ์การออกแบบอาคารและพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเช่น

3.1 ตำแหน่งอาคารใหม่จะต้องสอดคล้องกับอาคารเดิม

3.2 วัสดุก่อสร้างที่ใช้ต้องเหมาะสมกลมกลืนกับอาคารเดิม

3.3 ขนาดของอาคาร ต้องมีขนาดที่เหมาะสมสอดคล้องกับอาคารเดิมและพื้นที่ทั้งหมด

3.4 การออกแบบอาคาร ต้องได้สัดส่วนและสามารถเชื่อมโยงกับของเดิม

3.5 รูปแบบของอาคารแบบเดิม ที่จะนำมาสร้างใหม่ หากทำให้คุณค่าของอาคารเก่า

ในบริเวณอนุรักษ์ด้วยคุณค่าลง จะไม่อนุญาตให้สร้าง

4. เมื่อมีการอนุญาตให้สร้างอาคารในบริเวณอนุรักษ์ สำนักงานสถาปนิกจะต้องออกแบบให้อาคารมีมาตรฐานสูงพอ จึงจะได้รับอนุญาตให้สร้างได้

5. แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการหาประโยชน์ใช้สอยใหม่ๆ ให้กับอาคารในบริเวณอนุรักษ์ ให้เสนอในรูปแบบ Sketching Scheme แสดงถึงชนิดของประโยชน์ใช้สอย การพัฒนาเพิ่มเติม ตลอดจนบรรยากาศที่จะเกิดขึ้นใหม่

6. ต้องมีการประชาสัมพันธ์มากเป็นพิเศษ

7. ให้กำหนดเงินอุดหนุนโดยรัฐ เป็นปีงบประมาณเพื่อ ปรับปรุงบริเวณ เช่น การปลูกต้นไม้ การจราจร ฯลฯ และการปรับปรุงตัวอาคารเช่น การทาสี ซ่อมแซม facade เป็นต้น

โครงร่างดังกล่าวเป็นแผนสำหรับปฏิบัติการ แต่สำหรับกรณีที่ต้องศึกษาให้ละเอียดลงไป เช่น กรณี BATH¹ โดย Colin Buchanan and Partners ได้รับมอบหมายจาก

¹Colin Buchanan and Partners. Baths A Study in Conservation.
(Report to the Ministry of Housing and Local Government and Bath City

Ministry of Housing and Local Government and Corporation of the city of Bath. เมื่อ 8 พฤศจิกายน 1966 ให้ศึกษาการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและเมืองที่ Bath โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ให้รักษาและเพิ่มคุณค่าด้านลักษณะทางสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ ให้กับพื้นที่นั้น โดยรักษาความมีชีวิตชีวาให้สอดคล้องกับการใช้งานทางด้านเศรษฐกิจอย่างเหมาะสมของอาคารและพื้นที่นั้น

นอกจากนี้ในกรณีของเมือง Bath ยังได้ให้ความหมายของคำว่า "อนุรักษ์" (Conservation) ได้อย่างชัดเจนว่า การอนุรักษ์ไม่ใช่เป็นเพียงการรักษาอาคารเพื่อการเก็บรักษาเท่านั้น หากหมายรวมถึงการถนอมดูแลทุกสิ่ง ตั้งแต่ตัวอาคารไปจนถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และบรรยากาศอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เพราะเมืองไม่ใช่ผลงานในพิพิธภัณฑ์ หากแต่เป็นศูนย์กลางของชีวิต

Mr. Peter Shephard, Past President, Royal Institute of British Architects. ได้ให้หลักเพื่อการอนุรักษ์ ดังนี้

1. เพื่อเก็บรักษาส่วนที่ดีของเมือง และสร้างส่วนที่ไม่ดีใหม่ให้สอดคล้องกับของเดิมที่ดี
2. ควรอนุรักษ์กลุ่มอาคารและบริเวณที่เกี่ยวข้อง
3. คิดหาประโยชน์ใช้สอยใหม่ๆ ให้กับอาคาร
4. พยายามให้เห็นว่าบริเวณนั้นมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์โดยปราศจากข้อสงสัย
5. ต้องทำให้ประชาชนสนใจในสิ่งเหล่านี้ด้วย¹

¹Middle, Michael. Conservation in Action. (A progress report on what is being done in Britain's Conservation Area, Based on a Civic trust Conference held at the Royal Festival Hall). (London: Civic trust, 1972) p.8-15.

สำหรับชุมชนเทศบาลสองพี่น้อง มีลักษณะเป็นชุมชนในที่ราบลุ่ม ที่น้ำล้นใจ แต่หากพิจารณาในด้าน การอนุรักษ์ เป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณากันอย่างละเอียด เพราะการขยายตัวของความเจริญก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนแห่งนี้ ประกอบกับสภาพอาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่ทรุดโทรมและขาดคุณค่าทางสถาปัตยกรรม จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณารูปแบบของชุมชนที่เหมาะสม สอดคล้องกับชุมชนดั้งเดิม และต้องเป็นชุมชนที่พร้อมจะรับการขยายตัวจากระบบการคมนาคมทางบก กับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

5. เหตุผลที่น่าจะเป็นไปได้

5.1 สภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เป็นตัวกำหนดรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน เพราะฉะนั้นกิจกรรมและพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ย่อมสัมพันธ์และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

5.2 สภาพแวดล้อมมีลักษณะแปรเปลี่ยน (Dynamic) การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบใดๆ ในสภาพแวดล้อม ย่อมมีผลกระทบต่อรูปแบบของกิจกรรมและพฤติกรรม

5.3 สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นใหม่ ย่อมก่อให้เกิดการยอมรับ (ปรับตัว) และต่อต้าน (ไม่ปรับตัว) จะทำให้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เกิดความสอดคล้องซึ่งกันและกัน ทั้งสภาพแวดล้อม กิจกรรมและพฤติกรรมในท้องถิ่นนั้น¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Ittelson, William E. and the others, . Dempsey, David (Editorial Associate). An Introduction to Enrironmental Psychology. (Molt, Rinehast and Winston, Inc., New York: 1974), p.95-96.